ROVANIEMI

Rakennemalli 2050
Liite 1: IDEAKATALOGI yleiskaavatyöhön

29.1.2026

Ideakatalogi

Ideakatalogi eli ideakäsikirja tuo esiin rakennemallityön ja yleiskaavatyön rajapintoja. Käsikirjassa esitetään tapoja, joilla yleiskaavassa ja muussa jatkosuunnittelussa voidaan edistää esimerkiksi viherrakenteen ja sosiaalisen kestävyyden tavoitteiden toteutumista.

Ideakatalogi yleiskaavaan ja muuhun suunnitteluun

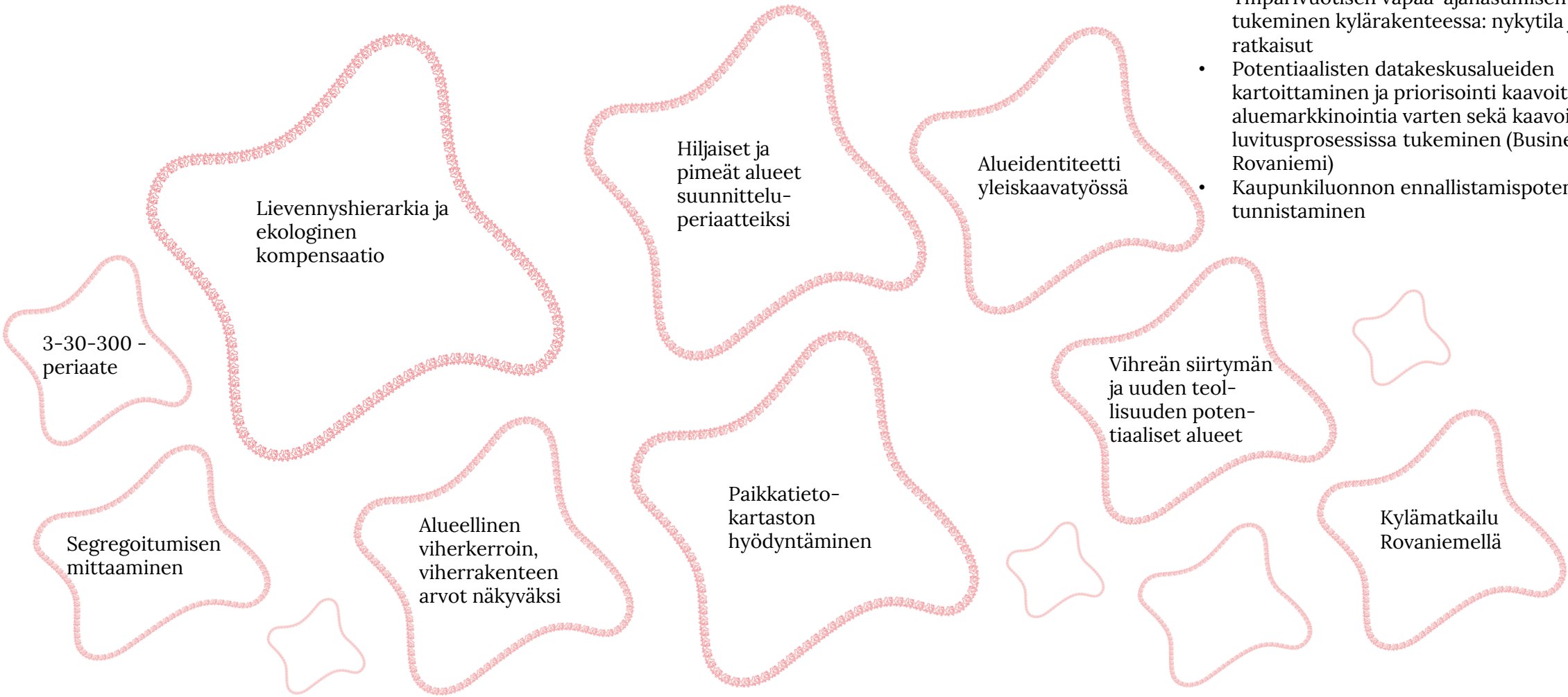

Muita:

- Matkakeskuksen konseptointi
- VT4-kehityskäytävän potentiaalin hyödyntämissuunnitelma
- Laajenemisalueiden yhdyskuntataloudellinen tarkastelu vaiheistuksen pohjaksi
- Ympärivuotisen vapaa-ajanasumisen tukeminen kylärakenteessa: nykytila ja uudet ratkaisut
- Potentiaalisten datakeskusalueiden kartoittaminen ja priorisointi kaavoitusta ja aluemarkkinointia varten sekä kaavoitus ja luvitusprosessissa tukeminen (Business Rovaniemi)
- Kaupunkiluonnon ennallistamispotentiaalin tunnistaminen

Paikkatietokartaston hyödyntäminen

Rovaniemen yleiskaavatyöhön liittyvä paikkatietokartasto kokoaa yhteen keskeiset aineistot (esim. maankäyttö, luontoarvot, liikenne, palvelut) ja on toteutettu QGIS-ympäristössä. Kartasto on laadittu rakennemallityön yhteydessä, mikä varmistaa, että rakennemallin ja yleiskaavan välillä säilyy tietopohjan ja linjausten välinen yhtenäisyys. Kartaston hyödyntäminen tukee suunnitteluratkaisujen perustamista ajantasaiseen tietoon ja parantaa vuorovaikutusta rakennemalli ja yleiskaavatyön välillä. Paikkatietokartastoa voi hyödyntää yleiskaavan analyysien ja vaihtoehtojen vertailun tukena.

Lievennyshierarkia ja ekologinen kompensaatio 1/2

Luonnon kokonaisheikentymättömyyden tavoitteen saavuttamiseksi yleisesti hyväksytty lievennyshierarkian periaate (ks. viereinen kaavio) on tärkeää ottaa läpileikkaavasti käyttöön kunnan maankäytön suunnittelussa kattaen yleis- ja asemakaavoituksen sekä muun maankäytön suunnittelun.

Laaja-alaisena suunnittelutasona yleiskaavoituksessa on vaikuttavat mahdollisuudet käyttää lievennyshierarkian ensimmäistä porrasta eli luontohaittojen välttämistä, mikä on tehokkain tapa pienentää maankäytön luontohaittaa. Keskeistä on tunnistaa luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimmat piirteet ja välttää niihin kohdistuvia heikennyksiä ohjaamalla maankäyttöä luontovaikutuksiltaan vähemmän arvokkaille alueille. Ekologista kompensaatiota tulee hyödyntää vasta viimeisenä keinona muiden lievennyshierarkian vaiheiden jälkeen.

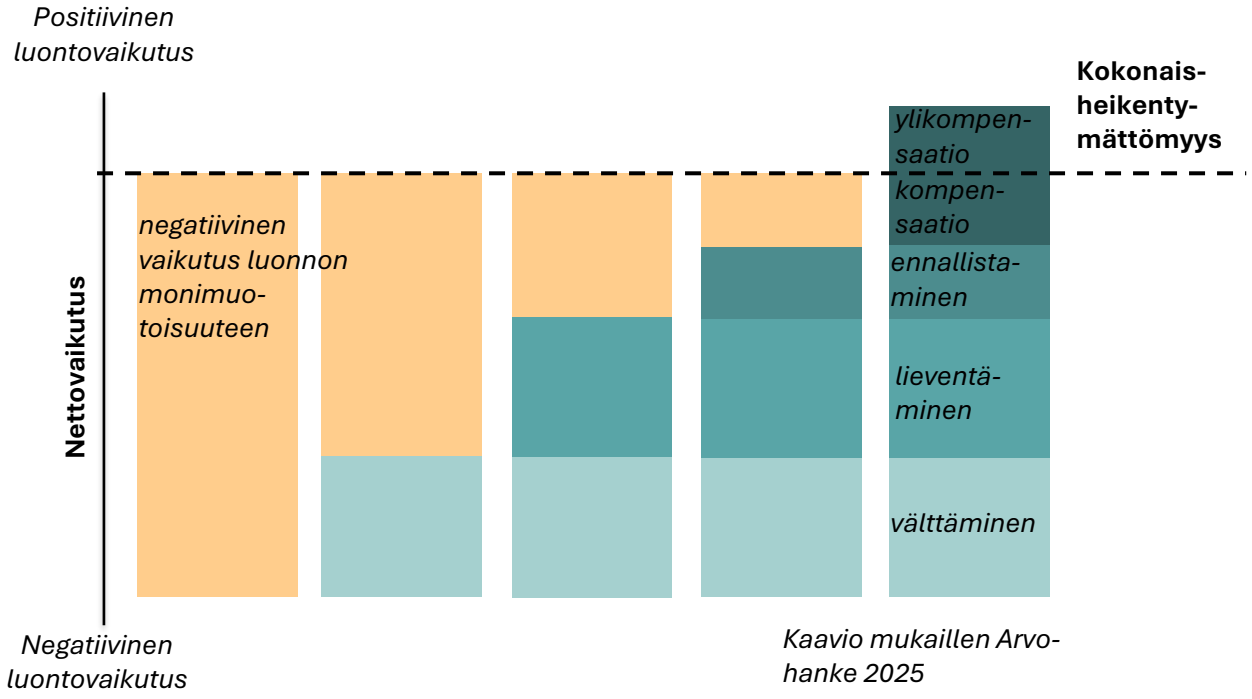

Lievennyshierarkian mukaisesti luontohaittoja tulee ensisijaisesti välttää, toissijaisesti lieventää, kolmanneksi ennallistaa heikentyneitä alueita kohdealueella ja vasta viimeisenä keinona käyttää ekologista kompensaatiota, jossa jäljellä jääneet heikennykset korvataan esimerkiksi ennallistamalla vastaavia luontotyyppejä muualla. (ARVO-hanke, 2025)

Lievennyshierarkia ja ekologinen kompensaatio 2/2

Yleiskaavavaiheessa voidaan alustavasti arvioida kaavan toteutumisesta aiheutuva suuntaa-antava luontohaitan määrä, mikä auttaa ennakoimaan ekologisen kompensaation tarvetta tulevaisuudessa. Asemakaavoituksessa ekologisen kompensaation suunnittelua viedään tarkemmalle tasolle laskemalla kaavan aiheuttama luontohaitta ja tekemällä sen mukainen hyvityssuunnitelma, jolla haitat korvataan ekologisen kompensaation toimilla muualla.

Huomioita lievennyshierarkian ja ekologisen kompensaation käyttöönotosta. Tärkeää on...

- tuoda lievennyshierarkian käyttö läpileikkaavasti maankäytön suunnittelun prosesseihin sisälle;
- tunnistaa luontoarvot riittävällä tarkkuudella eri suunnitteluvaiheissa, jotta lievennyshierarkiaa voidaan hyödyntää tehokkaimmin;
- toteuttaa ekologista kompensaatiota luonnonsuojelulaissa määritellyin periaattein, laissa säädetään mm. luontohyvitysten tuottamisesta;
- käyttää validoituja laskentatyökaluja luontohaitan arvioimiseksi (Boost-hanke) ja hyödyntää muita tarkoituksenmukaisia työkaluja lievennyshierarkian käytössä (ARVO-hanke) ;
- hyödyntää muiden kaupunkien kokemuksia ekologisen kompensaation käyttöönotosta. Tällä hetkellä useissa kaupungeissa (esim. Vantaa, Helsinki, Espoo, Lahti) pilotoidaan ja muodostetaan toimintamalleja ekologisen kompensaation käyttöön ottoon.

3-30-300 -periaate

3-30-300 -periaate on kaupunkien viherrakenteen suunnitteluperiaate, joka tähtää siihen, että jokaisen asunnon ikkunasta tulisi näkyä kolme puuta, jokaisen asuinalueen/ -korttelin latvuspeitteisyyden tulisi olla vähintään 30 % ja korkealaatuisen viheralueen tulisi olla asukkaiden saavutettavissa korkeintaan 300 metrin etäisyydellä. Periaatteen tavoitteena on lisätä puiden ja muun kaupunkivihreän määrää ja niistä saatavia hyötyjä kaupunkialueilla.

Kaupunkivihreän vaaliminen / vahvistaminen tuo monenlaisia hyötyjä kuten lisää hiilensidontaa, lieventää kaupunkitulvia, tarjoaa viilennystä hellejaksoina sekä tukee ihmisten ja muiden lajien hyvinvointia. Kaupunkivihreä tulisikin nähdä kriittisenä infrastruktuurina, joka tuottaa elintärkeitä hyötyjä. (Co-Carbon-hanke)

Aiheeseen liittyvää tutkimusta ja referenssejä:

- JustTrees –tutkimushankkeessa tarkastellaan kaupunkiluonnon riittävyyttä, saavutettavuutta sekä monilajista hyvinvointia JustTrees | JustTrees
- Co-Carbon –hankkeessa tutkitaan hiiliviisasta kaupunkivihreän suunnittelua, hankkeen osana on laadittu mm. pääkaupunkiseudun latvuspeittoanalyysi Latvuspeittokartasto - CO-CARBON
- Pohjoismaiden ministerineuvoston hankkeessa Yggdrasil - The Living Nordic City on tarkasteltu 3-30-300-periaatteen toteutumista Pohjoismaiden kaupungeissa, mukaan lukien Turku ja Tampere Yggdrasil – The Living Nordic City
- Turussa on päätetty ottaa kaavoituksessa käyttöön 3-30-300-periaate Pormestariohjelma 2025–2029 | Turku.fi
- Malmössä 3-30-300-periaate on hyväksytty osaksi Malmön yleiskaavaa Grönska för alla med modellen 3-30-300 - Malmö stad

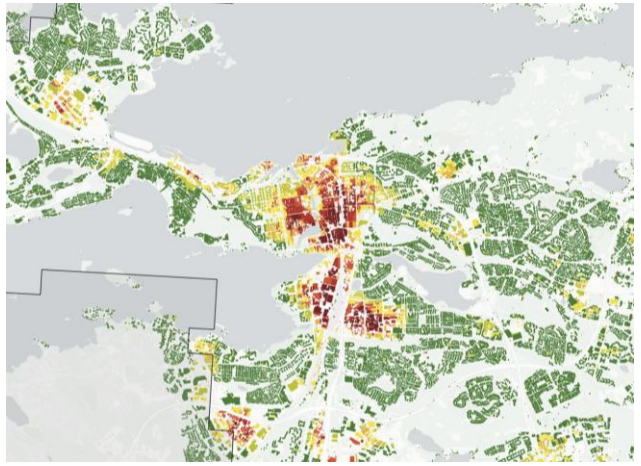

Esimerkki The Living Nordic City –hankkeen 3-3-300 –analyysistä Tampereen kantakaupungista. Punaisella ja oranssilla näkyvillä alueilla 3-30-300-tavoitteiden saavuttaminen toteutuu heikosti.

Alueellinen viherkerroin, viherrakenteen arvot näkyväksi

Tieto viherrakenteen merkityksestä ja hyödyistä vahvistuu jatkuvasti. Viherrakenne muodostuu kasvi- ja vesipeitteisistä alueista. Viherrakenne käsittää kaikki kasvulliset alueet, viheralueiksi kaavoitettujen alueiden lisäksi esimerkiksi pihojen ja katujen kasvulliset osat. (Arvo-hanke, 2025)

ARVO-hankkeessa on kehitetty alueellisen viherkertoimen menetelmä, jolla tunnistetaan viherrakenteen arvoja. Menetelmällä voidaan laskea arvoja kolmelle teemalle: **luonnon monimuotoisuus, ilmastoviisaus** ja **hyvinvointihyödyt**. Arvojen määrittely perustuu luontotyyppien tunnistamiseen ja niiden ekologisen tilan määrittelyyn. Menetelmässä luontotyypit luokitellaan luonnollisiin luontotyyppeihin (LUTU) ja rakennetun ympäristön luontotyyppeihin (RYTY). Rakennetun ympäristön luontotyyppien määrittely tehtiin hankkeen osana. (Arvo-hanke, 2025)

Strategiseen yleiskaavatyöhön alueellisen viherkertoimen menetelmällä laadittu nykytilan selvitys antaisi tietoa viherrakenteen arvoista, jolloin niitä voidaan ottaa huomioon suunnittelussa entistä tehokkaammin.

Tämä edistää osaltaan lievennyshierarkian käyttöä. Tietotarvetta viherrakenteen arvoista on erityisesti alueilla, joihin kohdistuu maankäytön muutospaineita.

Alueellisesta viherkertoimesta lisää tietoa löytyy ARVO-hankkeen aineistoista: [ARVO-hanke: Alueellinen viherkerroin 2025 - Green Building Council Finland]

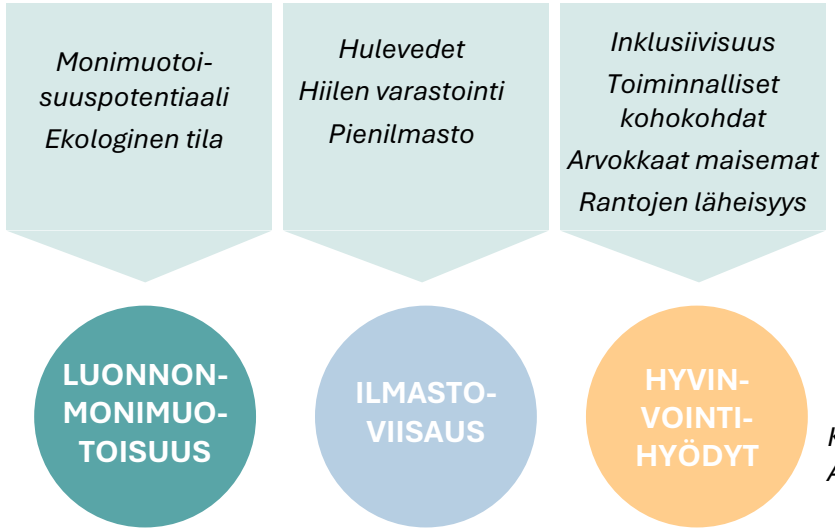

Kaavio mukaillen Arvo-hanke 2025

Alueellisen viherkertoimen menetelmässä tunnistetaan viherrakenteen kolmea tyyppiarvoa: luonnon monimuotoisuus, ilmastoviisaus ja hyvinvointihyödyt.

Hiljaiset ja pimeät alueet suunnitteluperiaatteiksi: alueiden kartoittaminen

Hiljaiset ja pimeät alueet ovat yhä tärkeämpi teema kestävässä kaupunkisuunnittelussa, koska ne liittyvät sekä hyvinvointiin, luonnon monimuotoisuuteen että matkailun vetovoimaan. Rovaniemen yleiskaavan yhteydessä hiljaisten ja pimeiden alueiden määrittäminen toisi yleiskaavaan oman sosiaalista ja ympäristöllistä kestävyyttä edistävän tulokulman. Hiljaisten alueiden ja pimeyden säilyttäminen tukee lisäksi Rovaniemen brändiä vastuullisena ja luonnonläheisenä asuinkuntana sekä matkakohteena.

Tavoitteet:

- Tunnistaa alueet, joissa melu ja valosaaste ovat vähäisiä, ja jotka tukevat luonnonrauhaa, virkistystä, matkailua ja biodiversiteettiä
- Luoda tietopohja, jota voidaan hyödyntää yleiskaavan maankäyttöratkaisuissa sekä matkailun kehittämisessä

Menetelmiä:

- Melu- ja valosaastekartat (satelliittidata, melumallit)
- GIS-analyysi ja vyöhykeluokittelu
- Osallistaminen: asukkaiden ja matkailutoimijoiden karttakyselyt

Tulokset:

- Kartta hiljaisista ja pimeistä alueista Rovaniemellä
- Suositukset yleiskaavaan (säilyttäminen, valaistusratkaisut, meluntorjunta)
- Ideat jatkoselvityksiin (revontulireitit, hiljaisuuden virkistysreitit)

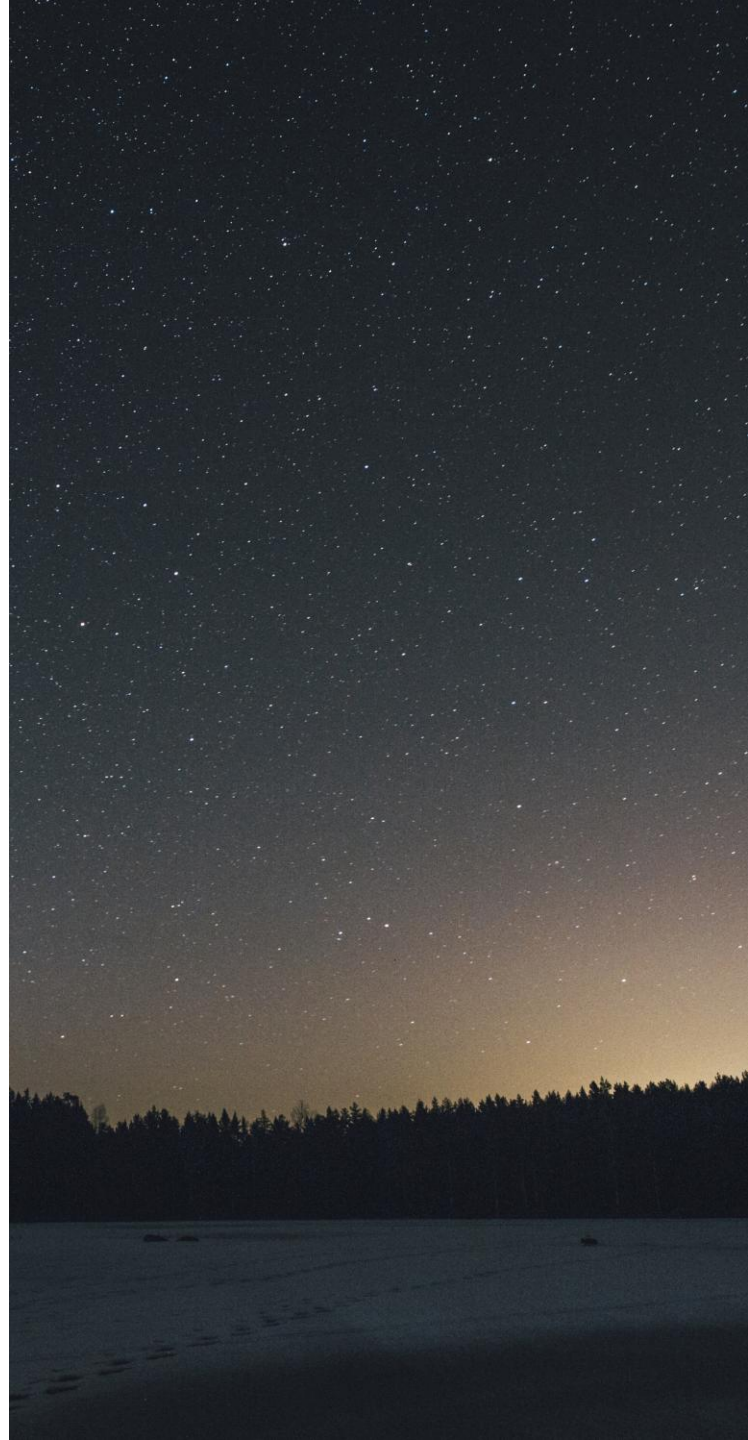

Alueidentiteetti yleiskaavatyössä: Alueiden profilointi ja vahvistamiskeinot yhdessä asukkaiden kanssa

Alueidentiteetti on keskeinen osa kaupunkien vetovoimaa ja asukkaiden viihtyvyyttä. Yleiskaavatyössä alueiden profiilien tunnistaminen ja vahvistaminen yhdessä asukkaiden kanssa tukee sosiaalista kestävyyttä, paikallisylpeyttä ja yhteisöllisyyttä. Profilointia voi hyödyntää myös elinkeinoelämän alueiden profiloinnissa ja alueellisten brändien kehittämisessä (mm. Invest In toiminnan tueksi) sekä täydennysrakentamisen suunnittelussa.

Tavoitteet:

- Tunnistaa Rovaniemen eri alueiden ominaispiirteet, vahvuudet ja kehittämistarpeet
- Luoda keinoja vahvistaa alueiden identiteettiä ja vetovoimaa yhdessä asukkaiden ja sidosryhmien kanssa
- Ohjata täydennysrakentamista niin, että se tukee alueen luonnetta ja vahvuuksia (esim. mittakaava, viherverkko, palvelut)
- Tuoda alueidentiteetti osaksi yleiskaavan ohjaavia periaatteita ja kehittämislinjauksia

Menetelmiä:

- Paikkatietopohjainen analyysi (rakennuskanta, palvelut, maisema, kulttuurihistoria)
- Asukastyöpajat ja karttakyselyt: mikä tekee alueesta omaleimaisen? Mitä vahvistaisit? Mistä tulee pitää kiinni?
- Profilointimalli: esim. “luonnonläheinen”, “kaupunkimainen”, “kulttuurihistoriallinen”
- Benchmarking: hyvät käytännöt muista kaupungeista (myös kv.)

Tulokset:

- Alueprofiilikartta ja kuvaukset (vahvuudet, kehittämiskohteet).
- Ohjaavat periaatteet yleiskaavaan:
  - Rakentamisen mittakaavan ja luonteen huomioiminen jatkosuunnittelussa
  - Viheralueiden ja maisemallisten elementtien säilyttämisen painotus
  - Julkisen tilan ja palveluiden kehittämisen suunta identiteetin vahvistamiseksi

Vihreän siirtymän ja uuden teollisuuden potentiaaliset alueet -selvitys ja varautuminen

Vihreän siirtymän ja uuden teollisuuden, kuten kiertotaloushubit, aurinko- ja tuulivoima, bioenergia, vetyteknologia ja datakeskukset, muodostavat keskeisiä kasvualoja tulevaisuudessa. Rovaniemen yleiskaavassa on tärkeää tunnistaa potentiaaliset alueet ja varautua niiden sijoittumiseen esimerkiksi infrastruktuurin, energiaverkkojen ja logistiikan osalta. Teollisuusalueiden profilointi voi tuoda synergiaetuja yrityksille, tukea Rovaniemen kestävää elinkeinorakennetta sekä houkutella investointeja. Keskeistä ko. alan yritysten näkökulmasta on muun muassa:

- Valmius ja nopeus: Ketterä kaavoitus ja päätöksenteko ovat kriittisiä, jotta investoinnit voidaan toteuttaa nopeasti. Pitkät lupaprosessit ja epäselvä maankäyttö heikentävät kilpailukykyä.
- Infrastruktuuri ja varautuminen: Energiaverkot, logistiikka ja datayhteydet on suunniteltava ennakoivasti, jotta alueet ovat investointikelpoisia.
- Selkeä tahtotila ja profilointi: Kun teollisuusalueet profiloidaan, syntyy synergiaetuja ja houkutellaan toimijoita, jotka hyötyvät toisistaan.

Tavoitteet:

- Tunnistaa alueet, jotka soveltuvat uusiutuvan energian ja uuden teollisuuden tuotannolle
- Luoda kilpailuetua Rovaniemelle Invest In –toiminnassa

Menetelmiä:

- Paikkatietoanalyysi: logistinen saavutettavuus, energiaverkot, ympäristörajoitteet
- Elinkeinoympäristön ja yrityskentän analyysi ja yhteistyö: potentiaaliset toimialat ja investointitarpeet, työpajat

Tulokset:

- Kartta potentiaalisista alueista vihreän siirtymän ja uuden teollisuuden sijoittumiselle
- Teollisuusalueiden profiilit ja kehittämislinjaukset
- Suositukset yleiskaavaan: varautuminen infrastruktuuriin, alueiden kehittämisperiaatteet

Segregoitumisen mittaaminen: tilannekuvan ylläpito kaupunkisuunnittelussa

Segregoitumisen eli alueellisen eriytymisen seuranta on olennainen osa sosiaalista kestävyyttä kaupunkisuunnittelussa. Eriytyminen voi vaikuttaa palvelujen saavutettavuuteen, asuinalueiden vetovoimaan ja yhteiskunnalliseen tasa-arvoon. Jo laaditun tilannekuvan (Asuinalueiden sosioekonominen tarkastelu) ylläpito auttaa tunnistamaan kehityssuuntia ajoissa ja kohdentamaan toimenpiteitä, jotka ehkäisevät eriytymistä ja vahvistavat alueiden monimuotoisuutta.

Tavoitteet:

- Hyödyntää olemassa olevaa sosioekonomista tarkastelua suunnittelun lähtökohtana
- Luoda ajantasainen ja helposti päivitettävä tietopohja sekä tiedon tarkastelun tapa, joka tukee yleiskaavan ja muun maankäytön suunnittelua
- Pitää tilannekuva ajantasaisena ja seurata segregaation kehitystä säännöllisesti
- Hyödyntää tietoa myös palveluverkon suunnittelussa ja asuntopolitiikan ohjauksessa

Menetelmiä:

- Tilastopohjainen seuranta: Päivitetään keskeiset indikaattorit (tulotaso, koulutus, työllisyys, asumismuodot)
- Paikkatietoanalyysi: Visualisoidaan eriytymisen kehitys kartalla ja tunnistetaan riskialueet
- Kokemuksellinen tieto: Asukaskyselyt ja työpajat
- Power BI tai muu päivitettävä tilannekuva

Tulokset:

- Päivitetty tilannekuva segregaation kehityksestä Rovaniemen asuinalueilla
- Suositukset yleiskaavaan ja asuntopolitiikkaan (esim. monipuolinen asuntokanta, palvelujen saavutettavuus)

Kylämatkailu Rovaniemellä: Leader- ja Maaseuturahaston rahoitusmahdollisuudet

Kylämatkailu tarjoaa Rovaniemelle mahdollisuuden vahvistaa paikallista identiteettiä, lisätä matkailun monipuolisuutta ja tukea kylien elinvoimaa. Yhdistämällä matkailupalvelut, kulttuuriperintö ja luonnonläheisyys voidaan luoda vetovoimaisia kohteita, jotka palvelevat sekä matkailijoita että paikallisia. Rakennemallin mukaisesti kylämatkailua kehitetään yhdessä kylien asukkaiden kanssa paikallisidentiteetti ja arvot huomioiden.

Tavoitteet:

- Vahvistaa kylien roolia matkailun kehittämisessä ja lisätä niiden elinvoimaa
- Hyödyntää rahoitusmahdollisuuksia (esim. Leader, Maaseuturahasto) kylämatkailun kehittämiseen yhdessä kyläläisten kanssa sekä matkailupalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen
- Luoda kyläkohtaisia omalaatuisia matkailukonsepteja, jotka tukevat kestävää matkailua ja paikallistaloutta.
- Yhdistää matkailu kylien kulttuuriperintöön ja luonnon vetovoimaan

Menetelmiä:

- Rahoituspolkujen selvittäminen: esim. Leader- ja Maaseuturahaston hakuprosessit
- Tarkemmat matkailukyläprofiilit: Analysoidaan vahvuudet, palvelut ja saavutettavuus
- Osallistaminen: Työpajat kyläyhteisöjen ja matkailutoimijoiden kanssa
- Benchmarking: Hyvät käytännöt muista maaseutumatkailun kohteista

Tulokset:

- Kylämatkailun kehittämissuunnitelma Rovaniemen alueelle
- Uudet matkailutuotteet ja palvelut, jotka tukevat kylien elinvoimaa ja matkailun ympärivuotisuutta